

TV-monopolie in het gedrang

De laatste maanden is in België een discussie ontstaan over het behoud van het staatsmonopolie voor radio en televisie. Iedereen is ontevreden over de huidige stand van zaken. De journalisten zijn ongelukkig omdat de politici zich voortdurend met het programmabeleid bemoeien, en de politici trekken lange gezichten omdat de berichtgeving van de journalisten niet objectief zou zijn. Het publiek dat voor dit alles betaalt, krijgt een pakket programma's voorgeschoteld dat de grootste gemene deler is van de brede waaier aan preferenties die in de maatschappij bestaat. Zo is de voetballiefhebber ontevreden omdat hij (zij) niet genoeg voetbal krijgt te zien, terwijl de operafanaat juist zoveel voetbal op de TV misplaatst vindt en voor meer opera ijvert.

Wat stilaan duidelijk wordt, is dat het staatsmonopolie op de elektronische media niet meer beantwoordt aan de veranderde technologische en economische ontwikkelingen. In het verleden bestond er een sterk economisch argument voor een staatsmonopolie. De aard van de technologie van de elektronische media maakte het immers onmogelijk om de TV-programma's als particuliere goederen te verkopen. Iedereen met een TV-toestel en een antenne kon de aangeboden programma's ontvangen zonder hiervoor te betalen. Dit maakte van de televisie een publiek goed bij uitstek, en bracht de overheid in de meeste landen ertoe deze activiteit zelf op zich te nemen.

De recente technologische ontwikkelingen hebben in deze situatie drastische verandering gebracht. Het is nu technologisch heel goed mogelijk geworden om televisieuitzendingen als particuliere goederen te produceren en te verdelen. Met de opkomst van „pay television” is het mogelijk de consument te laten betalen voor wat hij krijgt, net zoals wanneer hij een brood of een tijdschrift koopt.

Deze technologische veranderingen bieden immense nieuwe mogelijkheden voor de TV-industrie. Immers, het wordt nu mogelijk om, net als in de geschreven pers, een gamma van zenders en programma's aan te bieden, met als enige beperking dat de consument bereid moet zijn ervoor te

betalen. Indien er dus genoeg operatiefhebbers zijn die opera willen bekijken en bereid zijn hiervoor te betalen, zullen dergelijke programma's door gespecialiseerde zenders worden aangeboden. Dit zal kunnen gebeuren zonder dat de voorkeur van de voetbalfanaat wordt verwaarloosd omdat die, indien hij ervoor wil betalen, op een sportzender naar voetbal zal kunnen kijken.

Deze situatie, die reeds lang bij de geschreven pers bestaat, biedt ook grote voordelen voor de TV-journalist. De linkse journalist zal zich kunnen uitleven in een links TV-station, zolang de kijker bereid blijft te betalen voor linkse programma's. De rechtse journalist zal hetzelfde kunnen doen met dezelfde beperking. In elk geval zal een bredere waaier van opinies aan bod kunnen komen, dan in het huidige systeem.

Ondanks grote voordelen van privatisering van de televisie, stuit dit op groot verzet. De tegenstanders zijn te vinden in de gemonopoliseerde sector zelf en in de geschreven pers. De eersten bieden weerstand om begrijpelijke redenen. Geen enkele monopolist geeft zijn privileges zonder slag of stoot prijs. De tegenstand in de geschreven pers is te begrijpen als men bedenkt dat het ontstaan van vrije TV-zenders de concurrentie voor de geschreven pers zal verscherpen.

De argumenten die door de tegenstanders van liberalisatie van de elektronische media worden aangevoerd zijn veelvuldig. Het gemeenschappelijk kenmerk van al deze argumenten is dat ze met evenveel kracht kunnen worden gebruikt om te pleiten voor staatsmonopolies in de geschreven pers. Enkele voorbeelden: het vrijmaken van de elektronische media zal, zo wordt gesteld, leiden tot manipulatie van het publiek door grote financiële en economische belangengroepen. Dit is inderdaad mogelijk. Hetzelfde geldt echter ook voor de geschreven pers. Ook daar kunnen grote belangengroepen manipuleren. Ik ken echter weinig mensen die dit als een voldoende reden beschouwen om aan de staat het monopolie te geven van de uitgifte van kranten. Een ander veel gehoord argument is dat de commercialisatie van de zenders tot

een vervlakking zal leiden van de kwaliteit van de programma's waarbij triviale massaproducten de bovenhand zullen krijgen. Ook hier bestaat hetzelfde probleem met de geschreven pers, getuige de grote populariteit van de schandaalpers. Is dit een reden om tot een nationalisatie van de geschreven pers over te gaan?

Het antwoord is natuurlijk negatief. Een staatsmonopolie inzake de berichtgeving (geschreven of elektronisch) lost de problemen van manipulatie niet op. Integendeel, het vergroot de kans dat op grote schaal manipulaties kunnen gebeuren. De beste garantie tegen grootscheepse misleiding is een vrij medium: niet een medium dat wordt voorbehouden aan een kleine groep van mensen. Een staatsmonopolie lost het probleem van de vervlakking niet op. Het creëert daarenboven een nieuw probleem. Een probleem van paternalisme, waarbij een kleine elite bepaalt wat goede en slechte cultuur is voor de massa.

Het is merkwaardig hoe de tegenstanders van privatisering van de elektronische media dezelfde argumenten herhalen die gedurende het „ancien regime” werden gebruikt om de geschreven pers van toen aan banden te leggen. De technologische revolutie in de informatie zal er echter voor zorgen dat, zoals de heersers van toen, de grote TV-monopolies aan het kortste eind zullen trekken.